

història, com mos sossuirà també a nosatros el millor dia; però devem *aconhortar-se*, que no screm els primers» (*T. del Xè* I, 150). També molt vividor a Mallorca, sobretot la forma amb *a-*, mentre que a Eivissa «*conurtà*: resignarse» (PzCabrero).

En castellà d'ús bastant general des del S. XII fins al XVI, Fdo. de Herrera (*RFE* XL, 132) i fins Cervantes: «acudiendo a dezirme --- que el mayor pecado de los hombres era el de la desesperación --- Esta consideración o buena inspiración me *conortó* algo» (*El Casamiento Engañoso*, *CIC*. II, 194), i va seguir usant-se en judeo-castellà.² Avui sol mirar-se com un aragonesisme, i en efecte *conortarse* és d'ús popular a Binèfar (Coll i Altabàs), però MzPi. (*Rev. de Aragón*) comenta que també és corrent *aconortarse* 'consolarse a Rubielos de Mora i Titaguas', «y fue usual en Castilla, lo cita Covarrubias, y de seguro se seguirá usando en provincias castellanas». El fet és, de tota manera, que avui no pertany a la llengua literària veïna.

DERIV.: *Aconhortable*; *aconhortador*, *aconhortament*, *aconhortança*, que en general tenen també les respectives variants en *co-*; *aconhortivol*. *Conhort* (*aconhort* s'ha usat ben poc): S. XIII, Llull: «LO DESCONHORT <c. 1295>: «Déus, ab vostra vertut, començ est *desconhort*, / lo qual faç en chantant, per ço que me'n *conhort* / --- e on mais *mi conhort*, e menys hai lo cors fort / --- per què'l *conhort* retorna en molt greu *desconhort* / ---» (*NCL*. III, 73), «començà Nathana --- en esta manera: —Volentat m'és venguda que dó *conort* e consolació a mi matexa ---» *Blanq.*, *NCL*. I, 144.5); avui popular encara a fora del Princ., i fins en les comarques d'aquest, especialment les occidentals: Montanyà, *Topogr. de Ponts*, el fa constar ja com a cosa notable de la gran vila del Segre (p. 212). És un dels mots que foren represos amb més braó pels homes de la Renaix.: «--- no tinc altre *conhort*», Aribau; «serventa de la Verge, Blanca d'Espill, / era *conhort* de pobres y pelegrins, / per tots anomenada la flor de lliur», Milà, *La Complanta d'En Guillem*, v. 11; l'entusiasme amb què se'n serviren els floralescs, s'entebé una mica a fi de segle, sobretot pel que fa al verb, però menys en el substantiu, que fins els homes de *L'Avenç* usen encara bastant, i Fabra, pren cura de registrar-lo en el vocabulari de la *Gram.* de 1912 (p. 371b).³ *Desconhort* [Llull, veg. supra]; *desconhortar*, *desconhortat*.

Exhortar [tercer quart S. XIV, *Cròn.* del Cerimoniós], pres del ll. *exhortari* id., altre derivat d'*hortari*; *exhortació* [*exhortació a Barcelona*, escrita en castellà per un barceloní desertor, c. 1470; 1579]; *exhort* [-to, Belv. 1803, Lab.]; *exhortador* [1803, Belv.]. *Exhortatiu* [no Lab., *DFa.* ni *AlcM*]; *exhortatori* [Lab. 1839]. *Hortatori*, poc usat.

¹ Amb excepcions, almenys en els versos: «perçò que me'n *conhort*» (*Desconhort*, *NCL*. III, 73, v. 2).

² En el *Seder P. Abot*, Salònica, 1893, *BRAE* II, 79. La versió bíblica del ms. 6 usa «*conortó* los lloran-tes de Sió» allà on la Vulgata porta «*consolatus* est lugentes in Sion», i Scio (VI, 286) «alentó los que lloraban en Sion». —³ En castellà, antiquat

des de molt abans que el verb. Tanmateix encara l'usen en els versos preliminars del *Quixot*, en estil més aviat burlesco-macarrònic: «Y si la vuesa linda Dulcinea / desaguizado contra vos comete, / ni a vuestas cuitas muestra tuen talante, / en tal desmán, vueso *conorte* sea, / que Sancho Panza fue mal alcahuete, / necio él, dura ella y nos no amante» (*CIC*. I, 43n.).

Còniam, V. *quòniam* *Cònic*, *conicitat*, V. *con Coniferes*, *coniflor*, *coniforme*, V. *con*

CONIDI (*DFa.*), derivat savi del gr. *κωνίς* 'pols'.

¹⁵ CONILL, del ll. *cūniculus* id., i 'lludriguera, galeria subterrània', mot d'origen probablement ibèric en llatí. □ 1.ª *doc.*: en docs. mig-llatins de 978 i del S. XI, si bé en forma ja catalana; *conill* en Llull, i en docs. ja purament catalans del S. XIII.

²⁰ «Na Renart parlà al rey, e dix que lo *conill* havia asalta semblança, e era bèstia humil, e que estaria bé en l'offici en lo qual solia star lo gat e'l bou; lo leho demanà-ho al gall, e lo gall no gosava dir contre ço que Na Renart havia concellat ---», Llull (*Merav.*, *NCL*. II, 147.); «ffo adordonat de part del batle que negú hom no gaus penre, en devesa ni en altre loch, dels *conils* blancs, ni bragatz ni negres, del senyor rey», *Ordinacions de la Batllia de Perpinyà*, c. 1283 (*RLR* IV, 360).

³⁰ En els textos en llatí medieval apareix sovint ja en forma catalana en els segles X-XI: «ipsa silva cum ipsis *chonilibus*», a. 978 (*Cart. de St. Cugat* I, 130, p. 109), «quis prendidit unum *chonil* in boscho ---», mj. S. XI (ed. Mitret, *BABL* VI, 383).¹ Mot de totes les èpoques i tots els dominis dialectals de la llengua. Avui només se n'ha desentès el Rosselló (no el domini dialectal ross., car resta en ús en altres comarques d'aquest dialecte), adoptant el mot fr. *lapin*, en forma més o menys catalanitzada (*llapín*, *llapí*), però l'onomàstica ens ensenya que allà també *conill* havia pertangut al llenguatge tradicional, i això fins i tot a l'angle NE. del departament: «*Camp des Counils*», a Vilallonga de la Salanca figura en el cadastre de 1807; allí i a Vingrau (uns kms. més al NO., i poble fronterer, ja de dialecte occità), pertanyent encara al departament o a l'antic Rosselló, avui es diu *llapin*, però fins a Vingrau hi ha una partida rústica anomenada *atrapakunils*.

A les Illes i a les zones del català oriental on l'antiga consonant palatal *yl* es pronuncia *y*, aquesta *y* es fon més o menys amb la *i* precedent, absorbint-se del tot en aquesta en uns punts, o pronunciant-se encara però amb poca perceptibilitat en d'altres. A Sant Pol de Mar, ja en els anys 1915-35 sentíem tots *kuni*, pl. *kunis*, parlant amb terrassans i pescadors; a Riells de Montseny, el 1964, era ben clara la pronúncia *al kunis* (en plural, *un kuní*), algun *kunió* 'algun conillet'; Mn. Alcover donava *koni* com a propi de Palma, Manacor i alguna altra vila de Mallorca, *kuni* com a propi de Petra, però *kunij* amb diftong conser-